

Imants Ziedonis un Tukums

Sākums

Imants Ziedonis (03.05.1933-27.02.2013) dzimis Ragaciemā zvejnieka Jāņa Aleksandra Zakalauska-Šokolovska-Sakalovska-Zūkura (1909-1980) un viņa sievas Annas Lizetes Elzas (1911-1977) ģimenē. Ģimene sarežģīto uzvārdu uz tagad zināmo - Ziedonis - nomainīja 1940.gada sākumā. I.Ziedonis iesākumā skolā mācījās Lapmežciemā un Engurē, bet vidusskolas laiku pavadīja, mācoties toreizējā Tukuma 1.vidusskolā, tagadējā E.Birznieka-Upīša Tukuma 1.pamatskolā.

Dzīvošana Tukumā

Par Imanta Ziedoņa skolas laiku Tukumā, par draugiem, mācību procesu, skolotājiem, meitenēm, pirmo mīlestību, pārdomām, kas šai laikā rodas jauna cilvēka prātā, vislabāk ir aprakstījis pats dzejnieks kopā ar Noru Ikstenu grāmatā "Nenoteiktā bija", kā arī fiksētas publicista Arņa Šablovskā grāmatā "Ziedošais ķiršu dārzs. Tukuma Imants".

"Tā bija liela uzdrīkstēšanās, kuru 1948.gada septembrī, pēc septiņgadīgās skolas beigšanas atļāvāmies mēs, četri no zvejniekciema. Rūdis gan neizturēja ilgāk par pirmo ziemu. Bet mēs trīs – Ziediņš, Lielais un es – nolauzām visus četrus." Tā par skolas gaitu uzsākšanu Tukumā rakstījis viens no ragaciemniekiem, I.Ziedoņa klases biedrs Visvaldis Zelmars Cīcis.¹

Kāda bija dzīve skolā – mācīšanās un dzīvošana internātā. Te vairāki paša I.Ziedoņa stāsti:

"Vidusskolā Tukumā man vienmēr bija jāstrādā, citādi nebija ko ēst, tētiņš bija prom, par skolu un internātu jāmaksā.

Vienmēr kaut kas notika. Ļoti interesanta dzīve tā bija. Mēs, laucinieki, tie dullie, kopā turējāmies. Eksāmenu laikā plikām kājām no rītiem gājām uz Tukuma tirgu pēc puķēm. Kurpes bija jātaupa, bet puķēm naudiņu nežēlojām. Gribējās kaut ko skaistu skolotājām sagādāt. Tas bija kaut kas pasakains – agrs rīts un puķu rindas tirgū, un mēs tik pērkam, pušķiem, klēpjiem vien. Kārtīgie pilsētas puikas tādu romantiku nesaprata, viņiem bija puķes pašu dārzos.

Mēs arī uz kori nekad negājām, bet ballītēs paši aizgūtnēm dziedājām. Tai laikā jau visas dziesmas nevarēja dziedāt un spēlēt. Saksofonu arī nedrīkstēja. Valsis drīkstēja būt, fokstrots nedrīkstēja būt.

Mūsu puikām bija labs ķēriens uz tautasdziesmām. Skolotājas arī bija jaunas, viņām arī gribējās padziedāt. Vecās jau neielaidās. Bija jau arī politiskie zēni, kuri visu atstāstīja. Tad mēs viņus mēģinājām izvilkēt ārā un kaut kur iespundēt, atejā, piemēram, lai var spēlēt, ko grib. Lai var ar jaunajām skolotājām padziedāt.

Mēs pavisam citādi kopā turējāmies. Pilsētas puikas jau dzīvoja šodienā. Tādi stipri puikas sabiedriskās sajūtās. Gudri puikas. Ko nozīmē pilsētnieks, to es Tukumā sapratu. Man bija citādi, man sēdēja iekšā tas radziniēks, kas skrēja pa krūmiem slapstīdamies, kaunēdamies.

Tukuma skolā bija ļoti stipri komjaunieši, mani gan tur nepieņēma. Ļoti sarkani zēni bija. Pārlicināti komjaunieši. Mani tur neņēma, es vienmēr kaut ko nepareizi izstrādāju. Ne jau slikti, bet citādi. Es it kā nekas nebiju, vienmēr centos būt neredzams. Tāds neredzams. Vienmēr skatījos, lai nevienam neuzbāztos, lai būtu tāds neredzams."²

"Mēs, lauku puikas, huņņi, bijām tikpat stipri varēšanā un domāšanā, bet mums nebija tās sabiedriskās apstrādes. Tāpēc mēs reizēm par tiem pilsētniekiem smējāmies. Mēs tādi neapstrādāti

¹ Visvalža Zelmara Cīča atmiņas / A.Šablovskis "Ziedošais ķiršu dārzs. Tukuma Imants", R., Mansards & 2015. - 108.-109.lpp.

² I.Ziedonis, N.Ikstena "Nenoteiktā bija", R., Dienas Grāmatam 2016. - 154.-156.lpp.

bijām. Kaut gan sekmēs mēs bijām līdzvērtīgi. Mēs, piemēram, skolas avīzē nepiedalījāmies, nekur tā sociāli nepiedalījāmies.

Es dažkārt domāju, cik slikti, ka bērniem nepalīdz. Cik grūti mums bija, ka mums neviens nepalīdzēja. Mēs jau bijām par tiem pilsētniekiem stiprāki, tikai nemācējām sevi parādīt.

Katru brīvo brīdi mēs smagi strādājām. Citreiz aizlaidāmies no skolas divas trīs dienas kravas kraut. Baļķu, sāls kravas. Smagi. Nevienam tas nebija jāzina. Mājās arī nebija jāzina. Tā bija mūsu nauda, pašu nopelnīta.

Puikas sitās, kā nu katrs varēja un mācēja. Vakaros tā ēst gribējās. Bet bieži nebija ko ēst. Katrs kaut ko atnes, čekājas, bet īsti jau nekā nav. Mums, Radziniekiem, bija labāk. Vismaz zivis bija. Daudziem vecāki bija izsūtīti, nebija viegli, tik drausmīgi gribējās ēst. Mums bija sava nopelnītā nauda, tad varējām arī citiem ar ēšanu palīdzēt.

Tie bija ļoti skaisti gadi, bet gāja visādi un bija jāstrādā. Kopā ar draugiem braukājām apkārt un zivis pārdevām. Mamma gan bija tās zivis ēšanai iedevusi, visvairāk šprotes bundžīnās, bet mums zivis bija līdz kaklam, kaut ko citu gribējās. Galvenais jau vīniņu.

Sestdien, svētdien, no skolas brīvajā laikā braucām trijatā pa mājām un pārdevām zivis. Citreiz rīkojām šprotu ēšanas sacensības. Kurš ātrāk bundžīņu izrīs. Un tad mēs rijām arī, gudrākie zināja, ka var apsēsties tā ar platām kājām, lai vēderam ir vieta, un tad var stumt iekšā. Tad pa vīrsu izlejamo vīnu, krievu laikā veda tādās lielās mucās no Moldāvijas, mēs ar kanniņu gājām. Kādreiz gadījās, ka nebija labs tas vīns. Bikses pielaidām, kamēr visi tikām ārā. Tā mēs izlaidāmies.”³

“Bet, ja mēs par meitenēm runājam, tad vienreiz man bija šausmīgs kauns. Es biju iekūlies ar zivīm mājās, kur dzīvoja meitene, ko biju noskatījis. Es jau nezināju, tas nejauši sanāca. Stāvēju kā sālstsabs uz lieveņa ar zivīm. Kā es laidos, visu to zivju grozu iegāzu grāvī un nekad vairs neatgriezos, labāk cietu badu.

Vispār biju tāds modīgs, stilīgs, man bija zilās bikses, špicenes ar rāvējiem galos. Tādas šauras. Un hūtīte.

Vakaros arī kādreiz gribējām iedzert. Nelaida jau no internāta ārā, bet mēs vienmēr kaut kā aizlaidāmies. Bija tādas malkas grēdas, aiz kurām labi varēja noslēpties un iedzert. Mēs jau nezinājām, ka tās malkas grēdas diviem skolotājiem pieder.

Kamēr dzērām, kāds cits malku zaga. Mēs tikai dzirdam – ķer viņu, ķer viņu, mēs ar savām kanniņām nezinām, kur laisties, domājam, ka mums pakaļ skrien. Tur tāds ceļš: augšā, lejā, augšā, lejā. Bet mums nav kur laisties, ieskrienam dzeloņstieplēs, man jātiek pāri ar savām biksēm ar rāvējiem galos. Un mazā hūtīte galvā. Nupat jau noķers, es laižos, bet bikses beigtas. Tādas bikses. Manis paša skolotājs skrēja pakaļ. Mani izlika no internāta.

Tad mēs, tie vīna dzērāji, vienā čupā dzīvojām kādās mājās turpat blakus. Tā toreiz bija.”⁴

Par skolotājiem un grāmatām

“Tukuma skolā toreiz bija pasakains direktors. Skolotājs Lode. Viņš man Hamsuna grāmatas iedeva. Vispirms izlasīju “Augustu, pasaules braucēju”, tas man uz mūžu palika.”⁵

“Tad pārējās Hamsuna grāmatas.

³ *Nenoteiktā bija, 157.-159.lpp.*

⁴ *Nenoteiktā bija, 160.-161.lpp.*

⁵ *Nenoteiktā bija, 164.lpp.*

Lode bija ļoti īpatnīgs puika, jo viņš dzīvoja viens.

Viņam patika, ka puikas atnāk pie viņa, parunājas, iedzer kafiju.

Lodes istabiņā bija tikai kur apsēsties, apgulties, grāmatu plaukts ar lielo enciklopēdiju un matemātikas grāmatām, pār gultu pārklāts austs deķis latviskā stilā. Ļoti askētiski dzīvoja. Viņš mums, jauniem puikām, iemācīja tā skaisti un ar gaumi dzert. Kafiju dzirnaviņās samalt. Visus nemaz neaicināja, tikai, viņaprāt, labākos un izcilākos. Tos, kuri skolā nemaz tādi neskaitījās.

Viņš mācīja citādi, ne kā mēs ar tām lētā izlejamā vīna kanniņām bija raduši. Viņš mācīja dzert ar stilu, lai mēs nekad vairs nelaktu aiz malkas grēdas no kanniņām. Lai varētu izdzert tik, cik saproti.

Lode bija viens pats visu pasauli izbraukājis, teica, lai nekad nedzer kā krievi. Tā nekur pasaulē nedzer, tas nav stils.

Vienmēr vispirms pajautāja – ko mēs tagad dzersim? Viņam bija liela bufete, pilna ar dažādām glāzēm un glāzītēm. Paskatījās, kuras būs īstās glāzes īstajam dzērienam. Tās neskan, citām nav pareizās gaismas. Iemācīja, kas jāēd klāt. Pat olīvas viņam pie vīna atradās. Pie Allažu ķimeļa dabūjām vēžus. Lode mācīja mūs ar alkoholu tā stilīgi apieties.

Liels respekts pret Lodi bija, ka viņš mums varēja tādu stilīgu dzeršanu iemācīt. Ja tas būtu nācis gaismā, viņš būtu iekūlies lielā ķezā. Tas bija kaut kas neiedomājams krievu laikā, tādas skolotāja un skolēnu attiecības.

Mēs ar puikām tā nospriedām, ka viņš ir feins vecis. Vakarā, kad skola beidzās, vienmēr pie viņa aizgājām.

Lodem bija teiciens par dzeršanu – lielākā daļa dzer tāpēc, ka saiet kopā, tad ir tādi, kas vienkārši pārdzeras, bet mēs dzersim tā estētiski, tā, lai būtu stils. Lode daudz pa Eiropu bija braukājis, zināja, kas ir stils. Stils ir tad, kad zina, cik, ko un kā dzert. Un nekad nepiedzerties.

Bet to īpašo dzeršanu viņš mācīja stingrākiem zēniem. Tikai tie stingrākie pie viņa gāja, īpaši tie, kas ar sportu nodarbojās. Gāja pie viņa ar saviem uzvaru kausiem, no tiem tad ļāva iedzert. Un vienmēr bija kāda parunāšana.”⁶

“Viens no vecā Lodes aforismiem: “To es esmu teicis un pie tā palieku – gruntīgi uzrakstīts špikeris ir tikpat kā labi izpildīts mājas darbs!””⁷

“Pie skolotājas Mureles man komati paši ielikās savās vietās. Teikuma analīze kļuva par interesantu spēli, kurā atklājās, kā teikuma konstrukcijas būvē jaunu īstenību. Es neapzinājos toreiz vēl, ka esmu dzejnieks, bet vārdu maģija lika nojaust par kādām skaistām citām pasaulēm, kuras es arī varu veidot ar savā vārda spēku un vārda zināšanu. Skolotājai Murelei piemita kāda vārda absolūtisma izjūta. Viņa uzpotēja to arī mums.”⁸

Par kaušanos un dejām

“Es tajos laikos biju ļoti stiprs puika. Kamēr tuberkuloze mani vēl nebija nositusi. Vingroju uz riņķiem, boksējos.

Mēs kā mežoņi dzīvojām, ne tā kā kulturālie pilsētnieki. Un es to mežoņu baru vadīju.

Klīdām apkārt, kad jau sen bija mājās jābūt. Klīdām un kāvāmies ar čigāniem. Vienam čigānam bija koka roka. Es vairākas reizes to koka roku pajutu. Baigais zvēliens. Pulcējāmies pie kādreizējā Ļeņiņa

⁶ *Nenoteiktā bija*, 165.-167.lpp.

⁷ *Visvalža Zelmara Cīča atmiņas / Ziedošais ķiršu dārzs. Tukuma Imants, 111.-112.lpp.*

⁸ *Ziedošais ķiršu dārzs. Tukuma Imants, 76.lpp.*

pieminekļa Tukumā. Tagad tā vairs nav, bet tur bija laba vieta, ar bieziem ceriņkrūmiem apaugusi. Ceriņos vienmēr čigāni bija, un tad mēs kāvāmies. Palaikam viens pret vienu kāvās, katra puse izvēlējās, kurš ies.

Nodžinkst tikai gar acīm, un tu esi gar zemi, tad uznāk šausmīgas dusmas, tad tu lec atkal virsū, atkal gāzies gar zemi. Uz rokas kastete. Traks sitiens. Un tad nāk miliči, un nezini, kur laisties. Un man atkal gadījās tā, ka mani noķēra, ierāva ceriņos un vēl vienreiz smagi nostrādāja miliči, un tad tādu knapi dzīvu palaida.

Puikas nelaidās prom, gaidīja un tad vismaz līdz mājām aizveda. Un, protams, kaušanās bija meiteņu dēļ. Muļķi mēs bijām, jo meitenes jau gribēja, lai čigāni nāk. Mēs tikai tā iedomājāmies, ka viņām ļoti vajadzīgs, lai mēs viņas sargātu, bet viņas to nemaz negribēja, viņām ar čigāniem diezgan labi gāja.

Mācīties nebija laika, bija ar čigāniem jākaujas.

Uz skolas beigšanu mēs ar draugu sarunājām, ka nodzīsim matus uz nullīti. Draugs nobijās, bet es gan nodzinu. Tuberkuloze man jau gāja vaļā, boksējoties sāku spļaut asinis. Tad nolēmu no visiem aiziet, ne ar vienu nesveicinājos. Pirms izlaiduma man vēl Engurē klaiņojošs suns roku sakoda. Tāds es beidzu skolu – noskūtu galvu, uz nāvi slimis, saplēstu roku. Savai izlaiduma bildei apkārt sazīmēju miroņgalvas.”⁹

“Mēs dzīvojām tai nelaimīgajā Maļenkova laikā, kad nedrīkstēja dejot sabiedriskās dejas. Bet mums bija jauna skolotāja tikko atbraukusi. Ķīmijas skolotāja Villeruša. Visi zēni gribēja ar viņu izdejot, un arī viņa gribēja dejot. Tad viņa mums reizēm arī atļāva kādu valsī vai fokstrotu izdejot. Mums gan bija jānozvērinās, ka neviens neko neteiks.

Te notika arī tautisko deju mēģinājumi, un meitenes bija mani noskatījušas koridorā, staigājot apkārt pa riņķi – ka es būtu ļoti labs dejotājs. Ka viņām derētu tāds puisis. Bet es biju tik kautrīgs, ka ar viņām neielaidos. Un tad viņas vēl ilgi, ilgi garāmejojot ar mani zilgojās. Lielās meitas. Tas jau gan ir ļoti simpātiski, ka lielās meitas tevi ievēro. Varbūt to es arī nožēloju savā dzīvē, ka neielaidos ar viņām. Varbūt tad es būtu bijis drusku citādāks, sabiedriskāks jau krietni agrāk. Un citādi arī visa dzīve būtu veidojusies, ja es ar tiem skuķiem toreiz būtu ielaidies. Bet toreiz es ļoti noslēgti turējos, un es jau neiešu tur māzoties ar tām prievītēm un lēkāt tās tautas dejas. Bet bija atkal zēni, kas bez kaut kādiem kompleksiem to darīja. Georgs Andrejevs mēģināja mani pierunāt: “Mēs jau arī tomēr esam puikas...” Bet es nodomāju: “Nē, nu šitie jau nu gan nav nekādi īstie puikas...”¹⁰

(Imants Ziedonis 1994.gadā ceļojot pa Ziedoņa vietām IZ kopā ar Andru Konsti un Vilni Titānu / Ziedošais ķiršu dārzs. Tukuma Imants, 115.lpp)

Par pirmo mīlestību

“Olga ir ievērojama meitene. No Tukuma laikiem. Visur viņa parādās, visur ir ieraugāma. Meitene cauri gadu simteņiem, no Ragaciema līdz šķūņa bezgalībai.

Man bija pirmā mīlestība, un nekā vairāk nevajadzēja. Bet mamma mums visu izjauca. Olgas mamma bija aizbraukusi pie manējās, bija tā kārtīgi runājušas, un visas tās attiecības izbeidzās. Jo mamma pārāk uztraucās.

Puikas arī runāja, ka mūsu mamma pārāk uztraucoties. Varbūt viņi mani vienkārši apcēla? Es nekādās runās neklausījos. Mani tas neinteresēja, es zināju, ka Olga ir mana meitene tāpat. Bez visām tām runām, visas tās ņemšanās un uztraukumiem viņa ir mana meitene.

⁹ *Nenoteiktā bija, 180.-181.lpp.*

¹⁰ *Imants Ziedonis 1994.gadā ceļojot pa Ziedoņa vietām IZ kopā ar Andru Konsti un Vilni Titānu / Ziedošais ķiršu dārzs. Tukuma Imants, 115.lpp.*

Olga man gredzentiņu ar nāves galvu uzdāvināja. Tas bija mūsu mīlestības gredzentiņš. No kurienes tas bija nācis, nezinu. Puikas man to gredzentiņu nozaga. Es turpat savā galdā kopējā istabā to turēju.

Ir pavasaris, un es varu Oldziņu pavadīt līdz mājām. Viņa dzīvoja tālāk no pilsētas. Es viņu uz riteņa vedu, un tas paliek uz mūžu. Tāds brauciens uz mūžu paliek. Gabaliņu no mājas jāapstājas, jānoskatās, kā viņa aiziet viena pati mājās. Cīrulītis dzied augstu gaisā. Tas arī paliek uz mūžu. Un jasmīni arī paliek. Pie skolas tas milzīgas jasmīnu krūms ziedēja. Un vēl tā fotografēšanās uz skolas beigšanu. Kurš ar kuru, kā nu sagadās, kuram ar kuru kopā būt.

Pavasārī pa parku ar Oldziņu staigājām. Bet man nekad tā īsti laika viņam nebija. Man vajadzēja Hamsunu lasīt un kaut ko domāt vienam pašam. Cik daudz no savas dzīves esmu pavadījis lasot? Lasīju, nebija laika dzīvei, meitenēm. Visu laiku lasīju.

Bet tagad tā padomāju, cik daudz no dzīves palaists. Man drīzāk vajadzēja ar meitenēm kopā iet, dejojot mācīties, bet es negāju. Sevišķi lauku puikas negāja dejojot, mēs bijām citādi, citāda tā pasaules mācīšanās. Mums bija cita dzīve – kauties, ņemties. Puikas jau nelasīja arī, tikai es tāds savādāks – lasīju. Cik daudz esmu pazaudējis lasot, arī Olgu un citas meitenes. Ka negāju līdzīviņām tajā barā, Lasīju grāmatas.

Man vienmēr bijis tāds liels konflikts, es visulaik biju tāds pasvešs, pat vēl līdz šai dienai. Es kā lauku bērni neko no attiecībām nesapratu. Es ar Oldziņu varēju parunāties, bet staigāt bieži negāju.

Daudzi puikas tādi kautrīgi bija, pārlietu kautrīgi, neko lāga nezināja, kā uzvesties. Es viens pats staigāju apkārt, tad vecākās meitenes par mani smējās, sauca mani par princi, apsaukāja. Lūdza, lai es noteikti kopā, barā eju. Vecākās meitenes rakstīja man vēstulītes. Cik daudz es tai laikā pazaudēju! Daudzas ietas tā pazaudēju. Man liekas, mammiņa man nodarīja pāri. Neko es nezināju no mīluma un no attiecībām. Caur mammām mums ar Oldziņu tā draudzība nesanāca.

Man varēja būt zelta medaļa, bet es speciāli nostrādāju tā, ka es nebiju tas zeltinieks. Velns lai parauj, jūs tak varat, direktors teica, bet es aizbēgu no tā. Es kaut kā negribēju, savu jušanu gribēju paturēt. Tā es nekur neesmu bijis pirmais, otrais, trešais, ceturtais, vienmēr pats par sevi. Kā to medaļu nedabūju. Nemaz nemēģināju. Negribēju būt tas pirmais.

Tā es arī Oldziņu pazaudēju. Puikas man pateica, ka tas pareizais, kas iet uz zeltu, ar Oldziņu pastaigājas, tad es viņu izsaucu uz kaušanos. Ar visām pareizām kārtībām, kā jābūt. Kaušanās notika Oldziņas dēļ, ne zelta.

Cīņu uztaisīju. Ar sekundantiem, viņam savs, man savs. Bet viņš laikam nesaprata, ka es ļoti stipri taisīšu to lietu. Tā pamatīgi sadot. Un puikas man apkārt pilnīgi gaidīja, ka tam jānotiek, ka vajag pa īstam sadot tam otram. Jo visi jau zināja, ka esmu ieķēries, baigi ieķēries. Un tad laucinieki mani uzskūdīja pret to pilsētnieku. Un tas bija liels cīniņš.

Viņš ļoti smagu sitienu dabūja un visu pavasari staigāja zilu aci, sarkanu degunu. Vispār ļoti smagi. Es nedabūju Oldziņu. Veltīgi to meiteni pametu. Man vienkārši kauns tagad. Oldziņa tagad mirusi.

Man vajadzēja tur savu roku pielikt. Muļķīgi iznāca, ka tā meitene tā vainīgā, man vajadzēja ar viņu aprunāties, tā arī visu mūžu paliku ar viņu neaprunājies. Es pie Oldziņas aizbraucu, kad viņa savu slimo vīru kopa. Grūta dzīve viņai bija bijusi. Vīru kopjot, pati nomira.

Bet tā braukšana ar riteni, kad Olgu mājās vedu, paliek. Tā skaņa, tā sajūta, tā atmiņa saiet kopā ar manu vectēvu, kurš vien pats bija pamests un gāja viens pa skaistiem laukiem, nojucis. Tur kaut kas ļoti tuvu, viss kopā. Es, jauns puika, skatos, kā viss zied laukos un pļavās, es braucu atpakaļ viens, jo meitene ir aizgājusi mājās. Uznāk tāda liela un stipri dramatiska pasaules sajūta. Viss kopā.

Tukums kā ziedošs dārzs un vieta, kur apjaust laiku

“Tukums ir ļoti skanīgs un no ziediem. Viss vienos ķiršu kokos. Un ziedošās kastaņās. Tā pilsētiņa ir neiedomājama, vienmēr pilna ar ziediem, vai rudenī, vai vasarā, tur visur apkārt bija dārzi, dārzniecības.

Nekur citur tāda nebija. Es biju sataisījies kļūt par dārznieku, tad es visu kārtīgi izpētīju.

Pavasaris tā ziedēja, tik pilns, ķiršu dārzi, lauki un pļavas turpat blakus. Artums to visu uzgleznoja. Viss tur ziedēja.

Mazās ieliņas, dārziņi, pagalmiņi, pilni ar ziediem. Puikas jau par tādām lietām nerunāja, bet sirdī tas bija ļoti svarīgi. Tā ziedēšana.

Kāds no mūsu puikām vakaros nevarēja aizmigt, bet rītos gulēja kā nosists, nevarēja piecelties. Tad mēs viņu iznesām laukā, lai gulī puķu dobēs. Tā viņš tur puķēs smuki gulēja, meitenes pa logu priecājās, kā viņš gulī.

Tik pasakaini tikai Tukumā var paiet nakts un jaunība.”¹¹

“Tur [Tukumā] es ieraudzīju, ka laiks ir tukšs. Grūti pastāstīt, bet es to redzēju.

Tādas laikuma sajūtas, tik ļoti pārdzīvoju tos laikus, ka atkal tāpat aizlaidos pāri laikam tāpat kā šķūnim.

Aizlaidos no tās dzīvības, kas šķūnī iekšā, par to bieži iedomājos arī Tukumā. Viens pats apsēdos tukšā internētā, tai pašā vietā, kur mēs, puikas, dzērām. Sēdēju un domāju, kā tāds vecs onkulis, sēdēju un pārdomāju par laiku. Ļoti bieži domāju par to.

Es sāku saprast, ka laiks ir laiks un ir skaists. Es tiešām domāju par tādām lietām. Es nezinu, kas tie par vārdiem bija, ko sevī domāju, rakstīju, bet, ja tagad pamēģinātu to aprakstīt, tad teiktu, ka tā bija sajūta, ka laiks nevienam nepieder.

Es varēju sēdēt un domāt par to, noņemties ar to, un tā bija pasakaina sajūta, ka tu esi brīvs un ka laiks nevienam nepieder. Ka tev pieder tik daudz skaista un ka tas laiks pieder tev arī.

Un, ja man viņš arī ir, tad man vairāk neko nevajag. Tad ir visvairāk, ko vien var dabūt. Tur dārzos, ziedos es to sapratu. Tukuma ziedos. Aizmirsu visu savu kaunu par zivju tirgošanu, ka es nevaru sasveicināties, ka kauns ar citiem pie galda ēst, ka no meitenēm kauns, kauns, ka izsauks klases priekšā un es neko nevarēju, kauns, ka ticības mācības skolotājs sitīs ar breloku pa pirkstiem, viss pazuda, tas viss bija kā sākums.

Tas it nekas nav, man pieder laiks arī. Tāds milzu platums, kurš ir arī tavs. Tā ir brīvība, nē, tā ir mīlestība, bet ne jau par meitenēm es tad domāju. Es mīlēju savus draugus, tos feinos puikas. Un kā mēs savu draugu apcēlām, puķēs guldīdami. Cik mums labi bija kopā.

Jā, kas tur varētu palikt. Tādā sajūtā. Varbūt vēlāk to reizēm atrod literatūrā. Varbūt kaut ko no laika dabū, no viņa mīlestības. Tad es lasīju romānus, Hamsunu, tur arī bija no laika. Tur arī bija tā mīlestības sajūta.

Jūra man nekad to sajūtu nedeva, bet Tukuma ziedu laiki. Piemēram, kastaņi, baltie ķirši – tie man to sajūtu no pasaules un laika deva.”¹²

¹¹ *Nenoteiktā bija, 202.lpp.*

¹² *Nenoteiktā bija, 203.-204.lpp.*

“Tā to laiku ierauga. Katru puķīti redzi, pilnīgi katru atsevišķi varētu aprakstīt, ierakstīt iekšā. Tur es sapratu, tas pilnais tukšums man ir, tas ir mans, ar visu, kā tas ir. Kur man tāda domāšana gadījās? Tādas Dzen sajūtas, tik stipras, pirms es par tām vispār ko zināju.

Es toreiz skolā pirmo dzejoli uzrakstīju. Iedevu skolotājai, viņa sadusmojās un prasīja, kur es to esot norakstījis. Tad es arī vairs neko, no dusmām un aizvainojuma vairāk nerakstīju.

Pēc daudziem gadiem pavasarī biju Tukumā, izgāju ārā, skatījos – viss ziedēja, pat nezinu, kas ziedēja. Kas mani redzēja, teica, ka ar mani esot kaut kas noticis tajā brīdī, tāds kā sajucis, kaut kas tajā manā skatienā, jo es domās biju tālu prom. Tāds kā vilnis uznāca, tāda sajūta, ka gribētos mīlēties. Tāda ne no laika. Ja to sajūtu varētu paturēt, tad ar to vien varētu dzīvot, tā kā toreiz pie malkas un puķu dobēm es internētā sēdēju viens pats. Ka tu esi it kā tukšs, un cik tas tukšums ir pilns. Cik pilns ir tukšums, pasakaini.”¹³

Sapnis būt par dārznieku

“Man jūra nekad nav patikusī. Lai gan mēs no jūras dzīvojām, iztikām. Jūra mūs baroja. Bet tas bija smags darbs visu laiku.

Tētiņš arī ne visai mīlēja jūru, labāk laukus, mežus.

Tikai reizēm parādīties pie jūras, tā būtu cita lieta. Mēs bieži ar tētiņu braucām ciemos uz laukiem. Pie draugiem, paziņām, kas bija zemnieki. Sevišķi uz Jāņiem.

Tad es nobrīnījos, cik pasakaina pasaule tā ir, salīdzinot ar radziniem.

Cik skaista, dziļa, varena.

Apsēti lauki, zaļi meži, ezeri. Un dārzi. Ziedoši dārzi. Vai ābeles rudenī, pilnas ar āboliem piekārušās. Tas mani nobrīnīja, par to priecājos. Viss tik pilnestīgi, tik garšīgi izskatījās.

Un ziedoši āboliņa lauki. Kā tie mirdz, cik skaisti tas izskatās. Tur es pirmoreiz Dievu ieraudzīju. Tur bija mazie kukaiņi, bitītes, un, pilnīgi droši, Dievs tur bija.”¹⁴

“Es nolēmu kļūt par dārznieku, bet Bulduru dārzkopības tehnikumā mani neuzņēma. Tāpēc man tā lauku sajūta tik tuva, tā bija manī iekšā.”¹⁵

“Es, piemēram, skaidri zināju, ka man būs lielas, stipras mājas, daudz zemes, jau Ulmaņlaikā to zināju, un, galvenais, dārzos būs plūmes kopā ar ābelēm.

Jūra man bija mīļa tikai tik, ka vienkārši biju kopā ar jūru. Nekad neesmu gribējis pie jūras. Varbūt tikai kā ideju man viņu vajadzēja.

Dievu pie jūras neredzēju. Dievu āboliņa laukā ieraudzīju.”¹⁶

Dārzs Murjāņos

“No draugu dāvātiem stādiņiem izaudzēta lielākā daļa Murjāņu puķu. Parasti viņi paši tās arī iestādīja, mēs tikai ierādījām vietu, kur stādīt. Nelaiķis Atis Baiža uzdāvināja naktsvijoles. Tās iestādījām ēnā, un tur tās labi auga. Ārija Elksne uzdāvināja sava dārza skaistākās puķes. Bērnu

¹³ *Nenoteiktā bija, 206.lpp.*

¹⁴ *Nenoteiktā bija, 119.lpp.*

¹⁵ *Nenoteiktā bija, 122.lpp.*

¹⁶ *Nenoteiktā bija, 123.lpp.*

rakstniece Zenta Ērgle dāvināja balto flokšu 'Molli' stādiņus. Viena roze ar balti rozā ziediem ir no Paulīnas Bārdas dārza.”¹⁷

“Durvju priekšā stādījām maijrozītes. To stādiņus vedām no Ragaciema Birutām kā piemiņu no mammas un tēta. Tās bija baltas, ļoti skaistas un smaržīgas.

VĒl agrāk, pašos sākumos, mums bija dažādu šķirņu rozes. 'John Kennedy' ar smaržīgiem, baltiem ziediem un ļoti smaržīga sarkanā 'Duftwolke'. Bija arī krūmu rozes.”¹⁸

“Man patīk violetā krāsa. Ausmai dzeltenā. Ausmas mīļākās puķes ir puķu zirnīši vasarā un frēzijas ziemā. Viņas puķu dobes bija mājas kreisajā pusē pie baseina. Tur bija pirmie agrie pavasara ziedi: pīmulas, rudbekijas. Bija liels klājums ar narcisēm, baltām un dzeltenām. Bija peonijas rozā ziediem, ļoti skaistas, pat izcili skaistas.

Manas puķes atradās mājas labajā pusē. Tās bija violetas vai zilas: īrisi, vijolītes, miķelīši. Bet man patīk arī sentimentālas puķes: krizantēmas un peonijas. Lai gan Zenta Mauriņa Žoržu Sandu nosaukusi par izvalīgo pojeni, man tomēr peonijas patīk.”¹⁹

Imants Ziedonis un ceļš

Intervijā Arnim Šablovskim Ausma Kantāne par Imantu Ziedoni un Tukumu stāstījusi tā:

A.Š. - Bet Tukums jau vienmēr raisīja kādas īpašas emocijas?

A.K. - Arī pats ceļš līdz Tukumam.. Jo tieši te viņš attālinājās no jūras, no bērnības ikdienišķās ainavas, no tās dabas, kas nebija viņam tuva un mīļa. Daudz svarīgāks Imantam bija lauks, mežs, sēta. Tas, kā viņš Dievu ierauga āboliņa laukā. Kustība toreiz bija – prom. Prom no ierastās vides.. Un tieši tādēļ viss, kas saistās ar Tukumu, bija kas pavisam īpašs.

A.Š. - Vieta, kur notika būtiskas pārmaiņas personības apziņā...

A.K. - Jau brauciens uz Tukumu sajūtās nozīmēja ko līdzīgu – “sveika, svētā Pēterpils!”. Te patiesi arī bija viņa pirmās universitātes, pirmās dziļās studijas. Nemaz jau nerunājot par ietekmēm no skolotājiem Paula Lodes un Mildas Mureles. Tā bija pirmā estētiskā audzināšana, ko šai vecumā viņam neviens cits nebija spējīgs un arī nevarēja dot. Tika gūta apjausma, ka pāri šai robustai pasaulei eksistē vēl kāda daudz smalkāka pasaule. Vēlāk personiskos kontaktos arī rakstnieks Jānis Liepiņš ļoti daudz ko no šīs stila mākslas viņam dāvāja. Bet pats pirmais tomēr bija skolas direktors Lode: “Puikas, jūs te visi esat no lauku sētām nākuši, bet jums jāzina, ka jūs te skolojat savus prātus, tomēr cilvēks var būt ar smalku dvēseli. Ar savu estētiku.” Tā viņš Imanta kā puikas pasauli bagātināja.²⁰

Nobeigumā

Tukums mūža nogalē Imantam Ziedonim uzziedēja no jauna. Kā ierasti dzejnieks pats ķērās pie darba, lai realizētu domu ieraudzīt Tukumu kā ziedošu dārzu.

“Es Tukuma ķiršus vēl sagaidīšu. Kā jau rakstīju – nekur nav tik skaisti kā Tukumā. Kaut gan zinu daudzas Latvijas vietas, kur ķirši vēl skaistāki...”²¹

¹⁷ I.Ziedonis, A.Berķis “No Jāņiem līdz Murjāņiem”, R., Dienas Grāmata, 2013. - 132.lpp.

¹⁸ No Jāņiem līdz Murjāņiem, 132.lpp.

¹⁹ No Jāņiem līdz Murjāņiem, 132.-133.lpp.

²⁰ No intervijas ar Ausmu Kantāni-Ziedoni / Ziedošais ķiršu dārzs. Tukuma Imants, 136.-137.lpp.

²¹ No Imanta Ziedoņa vēstules skolotājai Gundegai Reinei 2008.gadā / Ziedošais ķiršu dārzs. Tukuma Imants, 121.-122.lpp.